

השנתית נראה שחייב לעשות כן. והרי מעשים בכל יום שכיריים לוקחים חופשה אפילו לא תשלום לצרכיהם האישיים כגון שמחה משפחתי וצדקה וכי גרע מזה המועד. וכיון שיש באפשרותו לקחת אז חופשתו החנתית וצדקה (אפילו בלי תשלום) לא גרע מעצמאי שאסור לו לעבוד על מנת להרוויח במועד. ואם יכול היה לשומר חופשתו למועד ולא עשה כן - יצא לחופשה בזמן אחר אפשר שיש בזה מושם מכון מלאכתו במועד (עיין שמירת שבת הכלכתה עמוד שפכ' סעיף יז).

חילוק זה בין בעל הבית שmpsיד מכיסו לפועל שאין mpsיד מכיסו יש ללימוד מדברי החyi אדם (נשפת אודם כלכלו סעיף ז) שכטב :

דבר האבד הינו דוקא כהיה לו הייך ממה שיש בידו כבר אבל מה שעדין אין בידו לא מקורי הייך.

על פי זה פסק שאסור לשכור פועלים במועד אף אם לאחר מועד יצטרך לשלם לפועל ביויך. [עיין מה שתכתבו בשם הנמקן יוסף לעיל עמוד 23] גם נראה חדיון בנידון דידן²⁴. ברם, ברור שאם בעל הבית לא מאפשר לעבוד לצאת לחופשה, ובהדרותיו יסתכן בהפסד עבוזתו ופרנסתו ודאי מקרי דבר האבד ומותר לו להמשיך לעבוד בחות'ם. וכן פסק בשמירת שבת כהלכה עמוד שפכ' יא עיין שם וביקנות יוסף (עמוד תקיב יח).

אייה הפסיד מקרי דבר האבד

צריך עיין בשאלת זו, כיון שלמעשה מצאנו שהקלחו חול' אלי הפסיד מועט ביותר כמו שמצאנו בסימן תקלתו סעיף ד עיין שם. ברם, אפשר שמקורה זה שונה כיון שאין זו מלאכה גמורה. מאידך עיין ברמב"ס (פרק ז הלכה ט שהקל רק "בחפסיד מרובה" וכך כתוב רשי' מועד קטן ב ע"א ד"ה משקין במשנה). ואפשר מושם דשם מירני. דבר שיש בו טיראה גדולה. עיין במאירני (יט ע"א ד"ה משקין במשנה) דיח כשתבונך שתכתב שם הפסיד מועט הווי דבר האבד. וכן גם מוכח במשנה ברורה (סימן תקמ' ס'ק ב וכן כתוב בילקוט יוסף עמוד תקו סעיף ז) להקל אלי הפסיד מועט. ובשמירת שבת כהלכה (ויש פרק טז) כתוב בשם הרמב"ז "זכור האבד הוא דבר שבני אדם חושבים אותו להפסיד וטורחין בו מושם כך".

מלאת דבר האבד בשחתהפסיד אין מיידי

נראה שדבר האבד מותר בחות'ם אפילו אם אין הפסיד מיידי אלא שבמניעתו יבוא לידי הפסיד אחר הרגל. וכן מוכח מסימן תקלת סעיף ג' ובמשנה ברורה (שם ס'ק מה וסימן תקמ' במשנה ברורה (סוף ס'ק לו ומז) עיין שם, ובכפ' החיים (תקמ' אות ז).

24. נמצא לפי החyi אדם שאסור לאדם לעשות מלאכה כשמטרתו לחסוך כיון שהיכן לא מקרי דבר האבד. עיין מה שתכתבו בערך 43 שבסרת החyi אדם הניל כבר נקלטו בה הפסקים ומהשולחן ערוך סימן תקלת נראת להקל. אולם בנידון דידן נראה שכולי עלמא לא מקרי דבר האבד שהוא אין בעבודתו. באוthon שבוג משומח חסכוון כלל אלא רוחה.

חליבה

חליבה מותרת במועד כי שוחשת דבר האבד כך פסק בתירומת חדשן (סימן יט והרמ"א סוף סימן תקלט).

ג. צורכי אוכל נפש וצורכי המועד ליחיד

הכללים של צורכי אוכל נפש, וצורכי המועד לייחיד, גם הם כללים בסיסיים שהבנת חלק גדול ממלחמות חיה"מ תלוי בדיעתם. דיניהם אלו מפוזרים בשולחן ערוך אך את רוב פרקי הדינים אפשר למצוא בסימן תקם העוסק באיסור בנין וסתירה. אסכם בקצרה את הכללים הנלמדים מסימן זה.

צורכי אוכל נפש

צורכי אוכל נפש מותרים אפילו על ידי מעשה אומן. בכך מותר לטחון כדרכו (סימן תקלט) ולקיים פירות למועד. כמו כן מותר לבנות תנור וככירות (תקם טעיף ז) ולהזדד שכין (רמ"א תקמ' טעיף ח) וכמו שכותב המשנה ברורה (קמ' סייק יה) אףלו מעשה אומן מותר מפני שהוא לצורך אוכל נפש (טעיף ח), וכך כתב הגראי'א (שם סייק יה) בדיון חידוד שכין שכיוון דמלאת אוכל נפש היא אפילו מעשה אומן מותר ואין צריך שניוי. וכך כתוב משנה ברורה שם סייק כה. כאן יש לחער שיש עוד קולא בצורכי אוכל נפש, והוא שאפילו אם כיון מלאכתו במועד מותר לעשות אותה מלאכה במועד ולא קונים אותו. כך כתבו הראי"ש וההרדי"ם (הובא בבית יוסף ריש סימן תקלט) וכך פסק השולחן ערוך (תקלט א), מה שאין כן בשאר דין חיה"מ (כגון דבר-האבד וכדומה) שאם כיון מלאכתו במועד קונים אותו כמבואר בשולחן ערוך ותקלט טעיף ח ועיין שם. ויאנו צריך לצמצם, אלא עשו בהרוווחה ואם יותר יותר, אבל לא עירום" (שולחן ערוך תקלט טעיף א).

למדנו מדין שכין ותנור וככירות שלא רק ענייני אוכל נפש ממש (כגון: תחינת חיטאים או קיצצת פרות) מותרים על ידי מעשה אומן אלא גם מכシリי אוכל נפש, שהרי חידוד שכין ובנית תנור ותיקונו ביום טוב נחשים למכシリי אוכל נפש, ואפילו הכי מותרים בחיה"מ במעשה אומן כאוכל נפש עצמו. גורא סוף סימן תקם ומהנה ברורה שם סייק כא, וכו').

אולם יש חילוק בין מכシリי אוכל נפש לצורכי אוכל נפש עצם. צרכי נפש עצם מותרים אפילו אם כיון מלאכתו במועד (כמו שכותבו לעיל על פי שולחן ערוך ותקלט) מה שאין כן מכシリי אוכל נפש אם כיון מלאכתו במועד אסורים (משנה ברורה תקמ' סי' ק כז בדעת הרמ"א שם ועיין שער הציון' כט). כבר ביארנו לעיל שלצורכי אוכל נפש ומכシリיו מותר לעשות אפילו מלאכות שיש בהם טירחה יתרה (תקלט טעיף ד ומשנה ברורה שם).

עוד מבואר ברמ"א (סוף סימן תקם) שצורכי אוכל נפש מותרים במועד מעשה אומן במועד, אפילו שאפשר לו להמנע מ מלאכה זו על ידי השאלה מאחר (משנה ברורה סי' ק חט).

לצורכי הגוף יש דין אוכל נפש וכן עשהASAה כל תכשיטיה במועד כוחלת ופוקסת וכו'. הכל כדרכה עיין בסוף סימן תקמו ובביאור הלכה שם ד"ה כל.

צורך מועד ליחיד (פרוש - שאר צרכיו היחיד שאון בחת לא צורך אובל נפש ולא פסידא)

שינויו במשנה (מועד קטן ח ע"א) "יהח הדירות תופר כדרךו והאומן מכלייב". מכאן למדנו הראשונים לצורכי היחיד במועד מותרים רק על ידי מעשה הדירות. ואם צורך הוא למעשה אומן (והוא אומן במלאה זו) צריך לעשותתו בשינויו. כך פסק השולחן ערוך (תקמא ז) וכך כתבו האחרונים (עיין משנה ברורה סימן תקמ סיק א, ג, ט, ועוז). גם הגראי כתוב (תקמ סיק יט שכך נראה פשוט בדברי הראשונים: "אבל לצורך היחיד איןו מותר אלא מעשה הדירות". כך כתוב המשנה והביאו את דבריו המגן אברהם (שם סיק ז) והמשנה ברורה (שם סיק ט):

דכל דבר שאינו לצורך אוכל נפש (או חשש הפסק - לבושי שרד) אף על פי שהוא לצורך המועד לא חתירו מלאכה כי אם על ידי שינוי (או מעשה הדירות).

בשולחן ערוך מופיעות דוגמאות רבות לדין זה: תפירה (תקמא טיער ח) תיקון סדקים שבגג (תקמ טיער ט) ועשיות בסא (שם טיער ט). עיין סעיפים הוחם וסימן תקמ סעיפים א-ט.

אם המלאכה אינה לצורך המועד כלל, אפילו על ידי מעשה הדירות או שינוי אסור (תוספות מועד קטן י ע"א דעה "הדיוט" זוגרא בסימן תקמ סיק יט). צורכי רבים יש להם דין מיוחד שיתבאר בהמשך.

עיקר ההבדל בין מעשה אומן למעשה הדירות הוא בנסיבות ובשליטה של אותו אדם במלאה זו, כלשון הרמב"ם (פרק ל' הלכה ה):

אם היה הדiot ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עשה כדרךו ואם היה אומן הרי זה עשה מעשה הדירות היינו שישנה וכו'.

גיהוץ במועד: הרמ"א (תקמא טיער ט) פסק שי"מ מותר להחליק בגדים עם זוכחות כדרכן הויאל והוא לצורך המועד". כולם שהחלקה זו היא הכל צורך מועד ליחיד שמותרים על ידי מעשה הדירות. כתוב החשי אדם (הביא דבריו המשנה ברורה שם ס"ק ט שהוא הדין בחילקה בכלל ברזל (זהינו מגחץ בימינו) ושאר כלים שהכל נחשב למעשה הדירות ומותר ליחיד לצורך המועד.

תפירה לצורך המועד: מי שצריך לתפור לו בגדי מועד יעשה כדרךו ואם הוא אומן יעשה בשינויו (עליק הגדרת). אומן היא מהירות במלאתה כפי שבראנו) ושולחן ערוך תקמא ה. ומשנה ברורה סיק יט. אך הראי"ש מועד קטן פרק א סימן טו כתוב שaconן שכל אדם יתפור רק בשינויו כי רוב בני אדם בקיאים בתפירה והם אומנים בכך. כך פסק הרמ"א שם וכן הוא במשנה ברורה (שם ס"ק טו). כן שרוב בני אדם אומנים הם בתפירה, אם כן למען צורך לצורך לתפור בשינויו.

וכתיב בתורות הדשן (סימן פז) שלא מספיק שינוי באופן אחיזת המחת אלא צורך לשנות במעשה התפירה עצמה וכן פסק הרמ"א (שם). עיין בערוך השולחן (תקמא ז) שכתיב שבתפירה רק נשים נחשות אומניות וצרכות לשנות, אבל גברים (שאין רגילים בתפירה) יכולים לתפור כדרכם, עיין שם.

תיקון בגדי שנקרו במועד: מי שנקרו לו בגדי או נעל ודאי שמותר לו לתפורם ולתקןם בשינויו ובעשא הדירות בכל צורך היחיד במועד. כמו שכתב השולחן ערוך תקמא טיער ח,

שמי.شرط בגד מותר לתפור במציאות זו, וודאי לא גרע תיקון בגד קיים שנקרע מותפיה בגד חדש, וזהי דעת הרמ"א (תקמא סוף סעיף ד- עיין משנה ברורה שם ושער הציוון יה): והוא הדין למי שנפל לו כפתור בmund וצריך לתקןו.

אולם לכארה, בגד או מנעל שנקרעו (צריך במועד) הוא עדיף טפי, שהרי יש לומר זהוי דבר האבד מפני שיש חשש שתוך כדי שימוש יקרעו עוד אם לא יתקנס מיד, ואם כן היה צריך להיות מותר. אפילו מעשה אומן ללא שינוי ככל דבר האבד. אולם כתוב הרא"ש שם י"ז: שאסור לתקן מלבשו הקרים (במעשה אומן) ולא אמרין זהוי דבר אבד שהרי יתקלקלו עוד אם לא יתקן. דלא. מקרי דבר האבד אלא כשעיר הדבר نفسه אבל בשיל משפט נוספת קלקול לא מקרי דבר האבד הכלך אסור (מעשה אומן). כך פסק השולchan ערוך (תקמא סעיף ד), עיין משנה ברורה שם: נמצא שהיתר דבר האבד אינו אלא. כשהמלאה באה למניע הפסד אבל אם כבר נגרם החפסד מניעת נוספת מועטה²⁵ לא נחשבת דבר האבד וכל שכן אם כבר נגרם כל הנזק (עיין בדברי רשי"ו ונמקי יוסף שהבגנו בעמוד 124).

עיין בט"ז (תקמא ס"ק א) שהסביר שמה שהחמירו הרא"ש והשולחן ערוך שתוספת קלקל אינה בגד דבר האבד, הינו כיש רך חש שיקרעו מעט, אבל אם על ידי הליכתו וכdomה יקרעו הבגדים לגמרי kali התיקון הדורש ודאי זהה דבר האבד ומותר אפילו לתקןם על ידי אומן ללא שינוי ככל דבר האבד.

(כך פסק המשנה ברורה שם ס"ק י ומוכח מדבריו של מלאכה שבאה למניע הוצאה עתידית גדולה - נחשבת דבר האבד) (עיין הערתה 43).

מיוחו כל זה כشرط לבגד במועד אבל אם יש לו בגד אחר שי יכול ללבוש עד אחר המועד או שי יכול לנקוט בגדים אחרים, אין להקל כיון שאז אין זה דבר האבד. עיין שער הציוון תקמא טז²⁶. ובדין קנייה בחומרם עיין תקלט סעיף יב ברמ"א (ובהמשך עוד נדון בכך).

בעניין תיקון חלון שנבר עיין סימן תקמ' במשנה ברורה ס"ק יט.

דין מבחורי אוכל נפש

כבר. כתבנו שכל שהוא לצורך אוכל נפש מותר לעשות מלאכה, אפילו מעשה אומן. ולא אוכל נפש בלבד אלא גם מבחורי אוכל נפש, כגון תיקון תנור או כיריים או חיזוד סכין וכי שמנבוואר. השולchan ערוך סימן תקמ'. ברם, השולchan ערוך (בסתמן תקמא סעיף א), פסק (על פי הגמרא מועד קטן יא ע"א) שמותר לעשות רשותות דגמים רק על ידי מעשה הדירות (מערבה) אבל לא על ידי מעשה אומן, ואפילו שמדובר לצורך המועד.

25. צריך לומר שעלות תיקון לא תגדל בהרבה מאשר אין לך דבר האבד גדול מזה, עיין הערתה 43.

26. צריך עיין במה שכabb שאם יכול לנקוט אחרים לא מקרי דבר אבד, הרי גם בזה יש הפסד ממש. להנחות חדש, שהרי יש לו ישן. צריך לומר שמדובר באופן שמחמת הקלקול או מטעם אחר בלאו cocci דעתו לנקוט חדש בזמן הקרוב אלא שלא מוצאת כת וזו יהיה מותר לתקן שלא יתקלקל לגמרי אבל אם יכול לנקוט עכשו, לא מקרי דבר אבד ולכון אסור לתקן אלא יקנעה חדש. (עיין שמירת שבת כהכלתה עמוד שער הערתה רט).

והקשה המגנּ אברהּם (שם ס"ק א) שצורך עיון, דלכארה הכתת רשותות לצדז דגים הו' מכשיiri אוכל נפש, ואם כן היה צריך להתחירה אפיו על ידי מעשה אומן, כדי תיקון תנו^ר וכיריים?

תירץ חמן אברהּם :

יש לומר שלא מקרי מכשיiri אוכל נפש אלא דבר המכשיירו לאכילה כגון תנו^r וסכךן - אבל רשותות לא מקרי מכשיירין.

כלומר דוקא בנית תנו^r או קידורה וכדומה שմבשלי בו ומכשיiri על ידו דברי מאכל לאכילה הוא דמקרי. מכשיiri אוכל נפש ומותר על ידי מעשה אומן. אבל מצודה, הרי אינה משמשת אלא לתפוס את הדגים החיים ואני מכשיירה את הדגים עצם לאכילה. דברים אלו לא נחשבים מכשיiri אוכל נפש והם מותרים רק על ידי שינוי או מעשה הדיות כשר צורכי מועד. וכן פסק המשנה ברורה תקמא ס"ק ב.

לפי זה תיקון שלוחן שאוכלים עליו. איןנו נחשב למקרי אוכל נפש, והוא אסור לתקןו על ידי מעשה אומן. וכן מכוניות שמיועדת להביאה בא אוכל אין תיקונה נחשב למקרי אוכל נפש ואסור לתקןה במוסך במעשה אומן, אפילו שברצונו להשתחם ברכב לקניית מזון למועד. לעומת זאת, תיקון או הרכבת בלון גז לבישול במועד, נחשב למקרי אוכל נפש וייחיה מותר אפילו על ידי מעשה אומן. נראה שמירת שבת ההלכה עמוד שג טיעט, ליקוט, יוסף עמוד תקו טיעף ט, ועמוד תקכו לדוגמאות נוספת. תיקון מקרר ודאי שמותר שזה בכלל דבר האבד אם יתקללו המאכלים שבו. ונראה שם יש הפסקת חשמל ביבתו ויש צורך להזמין חשמלאי גם זה מותר אם כתוצאה לכך יתקללו המאכלים שבקרוור²⁷.

מכשיiri אוכל נפש שאפשר לתקן מערב יום טוב, אסור להניחם לחוה"מ. (בדומה למקרי אוכל נפש ביום טוב, עיין סימן תקט). כן משמע מהרמ"א סוף סימן תקמ^ל, וכן המשנה ברורה שם (ס"ק כז). [ועיין במשנה ברורה בסימן תקל^ו סוף ס"ק טו, סימן תקה במשנה ברורה (ס"ק יט) שכן נזהרים המדקדים]. אולם אם עבר והניח מכשיiri אוכל נפש למועד, מותר לעשותם אלא אם כן כיון במצויד לעשותה במועד. [ובזה שאני מיום טוב, משנה ברורה (תקמ ס"ק כז) בשם הט"ז ועיין בשער הציון אות כת שישי חולקים]. ברם, עיין במאיר'י' מועד קטן יב ע"ב ד"ה כל ט. ד"ה כתנתבוננו, שמדובר בשמען שמותר לעשות מעשה אומן במקרי אוכל נפש אפיו כיון למועד. עיין עוד שmirת שבת ההלכה עמוד שנב' הערת פא²⁸.

27. בדין תיקון כלי רכב וצמיגים במועד עיין שmirת שבת ההלכה עמוד שעטיף נט ובהערות שם. ולגבי עצם הנסעה ברכב עיין בסימן תקל^ו ברמ"א סוף טיעף א ומשנה ברורה ס"ק ד וביאור הלכה שם, ושמירת שבת ההלכה עמוד שט חורה רכד.

28. עיין שmirת שבת ההלכה עמוד שנב' הערת פא, אם יש צורך להתחוך ניר תואלת קודם התג כ"ל יצטרך להתחוך בחוה"מ. ולדינא יש להקל שהרי אפיו בשבת אין האיסור ברור כל כך. [עיין סימן שם טיעף יג בביאור הלכה שם ובשווית מקוה מים לרבות מלכה (חלק ב (טה), חלק ג (לה, ולז) וחלק ד (כח וכט) ובשווית ציז אליעזר חלק יא (סימן ל).

ד. צורכי רבים (סימן תקמוד)

עיקר הדין

שנינו במשנה (מועד קטון ב ע"א) :

ומתוקנים את קלוקלי המים שברשות הרבים וחוטטין אותן ומתוקנים את הדריכים ואת הרחובות. ואת המקוואות וועשן כל צורכי רבים ומציינים את הקברות וווצאים אף על הכלאים.

ובגמרא (שם ה ע"א) :

יוצאין לקווץ את הדריכים ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות ולמוד את המקוואות.

עוד מבורר שם שמה שאמרנו: "חווטטין אמת המים" היינו כאשרין הרבים צרייכים לה אבל כשרבים צרייכים לה אפילו לחפור מотор. דוגמאות נוספות של צורכי הרבים המותרים הביא הראי"ש בשם הירושלמי ואת רובם העתיק השולחן ערוץ בסימן תקמוד: כאן נבאר רקליל הדין כפי שסבירם הראי"ש (מועד קTON פיק א סימן 2) בשם הראי"ז, והבית יוסף בשם הרמב"ם, ואחריהם שאר הפוסקים.

הכל היסודי הוא זה: כל צורכי רבים מותרים - אפילו שכינו מלאכתן במועד, אפילו מלאכת אומן, אפילו בפרהסיא, ואפילו מלאכה שיש בה טורה גודל. אולם יש חילוק אחד: א. אם אותה מלאכה היא מעשה אומן, היא מותרת רק אם רבים צרייכים לה במועד עצמו. ב. אבל אם אותה מלאכה היא מעשה הדירות, היא מותרת אפילו שאינה לצורך המועד כלל. והנה, בטעם החירר מלאכת רביים במועד הסביר הראי"ש (שם) בשם הראי"ז על פי הירושלמי: צורכי רבים אינם מותבעים בשעה שבני אדם עוסקים במלאכתם, כמו "קדירה בית שותפי" (כיוון שההיא שייכת לכל-אין דוגאים לה). רק בשעה שבני אדם בטלים ממלאכתם מתחברים כלום וועשיים ואם לא יעשו אז לא יעשו לעלם. והביאו דבריו הבית יוסף (סימן תקמוד דיה ומה שכותב בורות ומעינות) ומגן אברהם (שם ס"ק ט ומשנה ברורה (שם ס"ק א) ושאר אחרים). נעיין פרי מגדים תקמוד בנסיבות זוחב (ס"ק ב הדוי קצת בדבר האבן).

יעין מגן אברהם (שם) לאחר שהביא טעם זה כתוב:

ומשמע אדם יש מנהיג שהרשوت בידי לעשות הדבר (בהוראתו או פיקודו) אסור לעשותות במועד.

כלומר מכיוון שישוד ההיתר של צורכי רבים הוא משום "קדירה בית שותפי" הרי אם יש אדם או מנהיג (כגון ראש עיר או מועצה) אחראי על צורכי הרבים שוב אין טעם זה שייך. והביא דבריו המשנה ברורה (שם).

לפי זה אפשר שבמינו ישתנה דין זה, וכל צורכי רבים יהיה דין שהוא לצורכי יחיד.

ברם, ראייתי בעורך השולחן וס סעיף שסתמה על המגן אברהם וכותב:

ותהממי, דעתו בזמנם הבית ובזמן הש"ס לא היו ממוניים על כל דבר ודביה,

והיתה בידם לעשותות כפי ראות עיניהם... ועם כל זה חתרו מפני צורכי רבים.

אלא ודאי' דגם לממונה יוכל לעשות על דעת עצמו-יש כמה מניעות בצרכי

רבים ואיך סתמו חז"ל לומר דברי ריבים מותרים ... ובודאי בזמן הקדום היו מ蒙ונים על כל הדברים וכל שכן עתה שאין ביד כל ממונה להעמיד על דעת עצמו...

ברם, עדין נראה שככל זה בזמן שמל מחוק היה המוניה והמניג זוקק לציבור כדי שיהיה לו כח עבודה וכדומה, אבל בימינו כশומדים לרשויות העירייה פועלם קבועים ממשהה קבואה כל השנה ואינם זוקקים לעזרת הציבור הרחב בעבודות ציבוריות, שוב נראה שהצדק עם המן אברהם וצريق עיון. (ויעין שמירת שבת ההלכתה פרק שח סעיף ט).

צורכי ריבים שאינם צורכי הגוף

הרשב"א נשאל האם מותר להשלים בניית בית הכנסת בחוה"מ, תשובתו הייתה: - שאסור (הביא דבריו הביתי יוסוף סימן תקמ"ד דיה כתוב הרשב"א).

וטעמו: א. אין זה צורכי המועד כיון שאפשר להם להתפלל במקום אחר..

ב. אפילו אין להם מקום אחר, חדש הרשב"א, לאפשר שם שהתרו מלאה לצורכיRibim במועד אפילו על ידי מעשה אומן וכי יותר ממה שהתרו לצורכי יחיד, אין אלא בדברים הצריפיות לגוף (חפירות בורות מים, הסרת מכשולים מהדרכיהם וכו') ודברים שיש בהם צורך לריבים לשמרן מהנטיקון, שהרי אי אפשר לריבים להזהר מהם, אבל סתם לתקן את העיר וחומותיה, אף על פי שהם צורכי Ribim כל שכן בו משום חשש נפשות אסורה. כך פסק לדינא הרומי"א (תקמו סעיף א) וכתב את הטעם השני: "יודוקא צורכי Ribim כאלו שהם צריכים לגוף האדים". וכך פסקו האחרונים. (יעין שמירת שבת ההלכתה עמוד תז סעיף ג).

בנוגע לתיקון אוטובוס ציבורי: בколо סיני ותשכ"ט פסק הרוב עובדייה יוסוף להקל כיון דמקרי צורכי Ribim המותרים (כך פסק בילקוט יוסוף (עמוד תקז) וכך פסק גם בשמירת שבת ההלכתה (עמך תח), היינו אפילו על ידי מעשה אומן. וצريق לומר: דתחכורה ציבורית, ואשר שירותים ציבוריים. שהלאן החיים. הסדרים, הימים יומיים, תלוי בהם, נחשים לצורכי הגוף. ובפרט תחכורה ציבורית שאם יצטרכו לлечת ברجل לצורכי החג יגרם צער לריבים. (יעין שמירת שבת ההלכתה עמוד תא העעה ח).

בנוגע לשאר שירותים ציבוריים כמו מערכת בנקאות וכדומה: עיין בשולחן ערוך (סימן תקמה סעיף ה) שמותר לכתוב שטורי קידושים וכו'. והסביר הריב"ש בשם הר"ן (הביא דבריו הביתי יוסוף תקמה דיה בתשובה הריב"ש) שככל דבר המודמן תדיר אף על פי שבכל-פעם מדובר במקרה פרטי נראה צורכי Ribim נינהו. והביא ראייה מהירושלמי "אלו הם צורכי Ribim דיני מוניות..." והטעם בכך מפני שצורף: Ribim. הוא להעמיד המשפט ולנהוג בדברים הללו. וכן לכארה מוכח ברמב"ם שכותב דעתם היותר כתיבת גיטין הוא משומש דהוי צורכי Ribim. (ויכן כתוב המשנה ברורה תקמה ס'יק כ). נמצא -rical דבר חנוגع למזהן החיים. התקנים מקרים צורכי Ribim גם אם בפועל CUT הוא צורכי-יחידיים.

בעיון זה כתוב בשמירת שבת ההלכתה עמוד תג סעיף ט שככל השיקותים הכלכליים שהלאן החיים הימים יומיים תלוי בהם (גם אם המקרה הנידון נוגע לאדם פרטי), הכל בכלל

צורכי רבים, כגון: שירותים בנקאות למי שצורך להפקיד המתחאה או בסך או לऋת הלווה. לפי צורך הרבים הוא להעמיד המשפט ולנהוג בדברים הללו. עיין שם הערת ח. והוא הדין בדברים שלא יכול הציבור לסייע ביטולם כגון שירותים אוטובוסים ומוניות. כל שכן מה שנוגע לפעולות מערכות החשמל או טלפון, וביצוע עבודות סנטיטריות (עיין שמירת שבת כהלכה עמוד תט).

עיין בפירוש הר"ח (מועד קטן וע"א) שהביא מהירושלמי שמנה בין צורכי הרבים פדיון שבויים וטהורת מצורע. אלו דברים שהיחיד צריך ללחם; וגם אינם שכחיהם עד כדי כך שנאמר שמנני שמזדמנים תדר נחשים לצורכי רבים, וכך לומר שמכיוון שהוא תפקיד המוטל על הרבים מקרי צורכי רבים. לפי זה נמצא שכל מה שמוטל על הרבים אף שהוא לצורך היחיד, יש לו דין צורכי רבים.

בנוגע להזפסת עיתון דתי: עיין שמירות שבת כהלכה (מועד תה טיען יג) וילקוט יוסף (מועד תקיא בסימן יז) שכתבו טעמי להקל. מותר להעסיק פעילים בשכר לצורכי הרבים. (עיין באור הלכה ריש סימן תקמא).

ה. כתיבה

עד כאן ראיינו את רוב הכללי ההלכוט חוח"ם זהינו דבר האבד; צורכי היחיד, צורכי רבים, וצורכי אוכל נפש וממשיריו²⁹. נבהיר עוד שני דיןים, שהם מעשיים ביורה והם דין כתיבה ודין שחורה בחווה"ם.

דין כתיבה בחו"ל המועד

מלאת כתיבה היא מלאכה אסורה במועד. אולם; ככל שאור מלאכות מותר לכתוב במקום פסידה משום דבר האבד, או צורכי המועד (על ידי מעשה הדיווט) או צורכי רבים.³⁰

ט. כתיבה לצורך דבר האבד מותרת. כך מבואר בשולחן ערוך (סימן תקמה טיען ז). ומטעם זה התירו לכתוב השבונות ולהשוו חשבונותיו דשמא ישכח ויפסיד. ומטעם זה התירו לכתוב חידושי תורה שיש שישיכם (ויתר"א מועד קטן יח ע"א דיה "אין כתיבין", שולחן ערוך שם טיען ז). ועיין בארכוכת בדין כתיבת חידושי תורה במסנה ברורה (ס"ק מז), ועיין עוד סוף ס"ק להן.

מותר לחנוני לכתוב הקפות שמקיף כדי. שלא ישכח (משנה ברורה ס"ק יט). ומשמע לפיו זה דמותר לאדם להכנס את עצמו. למצו שבו יצטרך לעשות מלאכת ספק דבר האבד. עיין שמירות שבת כהלכה עמוד שע"ז הערת רט.

אדם שאבד חפציו נראה שモותר לכתוב מודעה על כך ולתלוותה.

29. דין פועל שאין לו מה לאכול אינו מצוי כל כך וכן לא הארכתי בות, והוא נמצאו בשולחן ערוך סימן תקמ"ב טיען ב. שמעתי מהרב יהושע כץ שליט"א, הרבה של מעלה אדומים, שבஹיוט רב בחוץ חיים הורו לו כמה מגדרלי חרננים שיש מוצבים שבהם קבוצת מתנדבים בקיבוץ יש לה דין פועלם שאין להם מה לאכול.

30. צורכי ממשיריו אוכל נפש לא שייך בכתיבת כמו שביארנו לעיל.

2. כתיבה לצורך רבים גם היא מותרת, כך מבואר בשולחן ערוך (תקמה סעיף ה), עיין שם במשנה ברורה (טיק ט).

3. כתיבה - מעשה אומן או מעשה הדיויט?

לשאללה זו נפקא מינא גדולה. שהרי אם כתיבה נחשבת למעשה אומן אין להקל בה כי אם לצורך דבר האבד או צורכי רבים (למועד). אבל לצורך יחיד למועד אין להקל (כי אם בשינויו). ולמעשה נחלקו בשאללה זו הרשונים.

שינויו במשנה (מועד קטן י"ט): "ואלו כותבים במועד קידושי נשים וגיטין שוברים וכי ואגרות של רשות". בטעם החיתר כתיבה קידושי נשים וגיטין נחלקו הרשונים:

א. התנוספות והרבאי"ד והרבבי"א (הובאו דבריהם בבני יוסף תקמה דיה ומה שכותב אגרות של רשות כתבו זהטעם הוא משום דחווי דבר האבד (שמא ימות, שמא ישכח וכזומה)).

ב. הרמב"ס (פרק ז הלכה יז) כתוב שכל אלו נחשבים לצורכי רבים.

לפי טעמים אלו אפשר דכתיבה הוא מעשה אומן ועם זאת הקלו בה מפני דבר האבד וצורכי רבים. אולם נחלקו הרשונים גם בסיפה בפירוש "אגרות רשות".

א. הריבי"ף (יע"ט), הראי"ש (פרק ג סימן כט) והרמב"ס (פרק ז הלכה יז) פירשו על פי הירושלמי שאללו אגרות של רשות, כלומר של שאלת שלום שalom שלוח לחברו. וכן פירשו גם הרמב"ן (הובא במניג משעה שם) והרבאי"ד (הובאו דבריו בבית יוסף שם). ואם כן מצאו שכותבה מותרת גם לצורך היחיד:

בטעם החיתר כתוב הרמב"ס (שם): "שכתיבת אלו אין אדם נזהר בתיקון מעד ונמצא כמעשה הדיויט".

וכן כתוב המגיד משנה בדעת הרמב"ן: "זמןעה הדיויט הן דכל הדיויט כותב כפי מה שנודמן לו לפיכך אין צריך שינויו"³¹.

ב. אולם חלק מההרשונים כתבו דאגרות רשות הן שטרות של הממשלה (רשוי על המשנה הניל, הגאות מימוניות, בה"ג ושאיות והובאו דבריהם בבני יוסף שם דיה ומה שכותב רבינו שיש). וכותב הטור דלשיטותם אסור לכותב אגרות שלום לחברו.

מכל מקום מוקח שלדעת הרמב"ס והרבע"ש (ושאר הרשונים. שפירשו כמזהם) ודאי שיש כתיבה שנחשבת למעשה הדיויט והיו אגרות שלום שאין אדם מקפיד על כתיבתו בהם. ולפי דבריהם כל שהוא לצורך המועד מותר אפילו ליחיד' בלבד שניינו. וכן כתוב חבית' יוסף לשיטותם, והכריע שכן עיקר ושכן נהגו. כך פסק לדינא גם בשולחן ערוך (סעיף ה) שモותר למתוב אגרות שאלת שלום לחברו.

מייחו עדין צריך עיון בדעת החולקים-aosרים לכתוב אגרת שלום. אפשר דסבירא להו דכל כתיבה הוא מעשה אומן. ולכן אין להתייר כתיבה לצורך היחיד. ואכן כן כתוב בתורת הדשן (סימן פה) שנשאל על ציבור המבקשים לשולח אחר מנהיג (דהיינו צורכי רבים) לאחר המועד, אם אפשר לכתוב לו אגרת במועד והשיב:

31. ברכם, הרבאי"ד כתוב דחווי דבר האבד שמא לא ימצא שליח.

דאסור, ואף על פי דהוי צורכי רבים, הרי שלא התירו צורכי רבים שלא לצורך המועד אלא בדבר שאינו מעשה אומן, "וסתם כתיבה שאסרו חכמים - חשיבה מעשה אומן"³².

[כך נראה שסביר ההגחות מימוניות על הרמב"ם הניל'אות י' שהתייר לכתוב "שאר צרכיס" רק בשינויו].

אולס הבית יוסף (שס ד"ה כתוב בספר תולדות אוט) הביא דבריו וודחה אותן: ואין דבריו מחוורין כלל דמשמעו ודאי שלא חשיבה כתיבה מעשה אומן אלא כגון כתיבת סת"ם; אבל כתיבת אגרות ודאי מעשה הדיות הוא כמו שכתיבי בשם הרמב"ם והרמב"ן זיל.

והוסיף דאפשר לאוסרים לכתוב אגרת שלום מודים לצרכי רבים שיש להתייר [צריך לומר שסוברים שאגרת שלום אין בה ממש צורך המועד - עיין משנה ברורה (תקמה ס"ק ט ושער הציון שם)]. לפיכך כל שהוא לצורך רבים אפשר שלא לצורך המועד מותר ללא שינוי והוא הדין לצורך ייחיד שמותר לכתוב בלי שינוי ככל מעשה הדיות וכותב שכן עיקר לדינה. נמצא שלעתה הבית יוסף כל כתיבה חזץ מכתיבת סת"ם נחשבת למעשה הדיות.

4. לפני שננסכים את פסק ההלכה במחולות זו נביא מליקת נוספת; והיא: מה דין כתיבה שלנו היום? (כלומר כתיבה "דקה" ולא כתוב אשורי).

שיטת רבינו תם (הביא דבריו יוסף שם) היא שמותר לכתוב כתיבת "משיט" א"ה שהוא כתיבה דקה כמו כתוב רשי' או כתוב שלנו (שער הציון שם אות ח), בלי שינוי שהרי לא נתנה בסיני אלא כתיבה גסה. וכותב הבית יוסף (שם) דאין זה ברור בעינו וחסכים הרמ"א בדרכי משה (שם אות ט להחמיר), שהרי כבר בימי האחוזנים הייתה נהוגה כתיבה דקה ואפשר הזכירבו בו. כך פסק הרמ"א (סימן תקמ"ה סוף סעיף ח) להחמיר - אפשר בכתיבה שלנו.

ברם, היב"ח (תקמה דיה ומה שכותב אבל דיסקי) פסק להקל והמשנה ברורה (שם ס"ק לה) כתוב שכן רבים נהוגים להקל וסוכמים על מאן דאמר דכתיבה שלנו היא מעשה הדיות ויש להם על מהYSISמכו, והחמיר לעצמו עיין בבאור הלכה (ויהי אפשר בכתיבה שלנו).

5. נסכם את המסתקנות ל halacha :

א. האס שאר כתיבה (למעט כתיבת סת"ט) נחשבת למעשה אומן; הבית יוסף פסק ליקלא דהוי מעשה הדיות וכן כתוב חרדיי משה שעיקר.

ב. כתיבה לצורך רבים:

לעתה הבית יוסף כיוון דכתיבה היא מעשה הדיות מותר לכתוב לצורך רבים ללא שינוי אפשר שאינו לצורך המועד והביא דבריו הרמ"א (תקמה סעיף א). אולם הרמ"א גם הביא דעת המכחים (תרומות הדוח וכתב שלמעשה יש להקל בכתב שלנו (דקה) והיינו בצירוף דעת רבינו תם הניל').

32. ועיין שם שנראה שסביר שכן הוא לכליعلمן אפשר למתירים לכתוב אגרת שלום, דוקא בזוה הקלן מפני שלא מקפידים מה שאינו כן בסתם כתיבה.

ג. כתיבה לצורך היחיד:

השולחן ערוך לשיטתו, שכתיבה היא מעשה הדיווט, פסק לקולא וחתיר לכתוב אגרות שלום לחברו. ככל צורכי מועד ליחיד (סעיף ח). אבל בדרך משה כתב וכך על פי דעיקר כבית יוסף נהגים לכתוב רק בשינוי, וכן כתוב הרמ"א שראוי להחמיר ומ"א סעיף ה לירושת המשנה בורהו) אפילו בכתב שלנו. והשינוי הוא שיכתוב באלכסון את כל השורות (מן עבריהם שם ס"ק כא וממנה ברורה ס"ק לח) והמקlein בכתב שלנו יש שעושים שינוי רק בשורה עליונה (משנה ברורה ס"ק לח). יש לעזעט דכל מה שאסור לכתוב (כגון שאינו לצורך המועד) אסור אפילו בשינוי. והיינו בשינוי באופן הכתיבה, אבל אם משנה בצורת האותיות מותר (שולון ערוך תקמה ז' וממנה ברורה ס"ק מט³³).

בדין מכונת כתיבה - עיין שמירת שבת כהלכה (עמד ש"ז העה רט בשם הרב אוירבך) שלמי שרגיל הו-מעשה הדיווט. ואנו צריך שינוי. בדין כתיבה בדבר שלא מתקיים עיין רמ"א (תקמה סימן ז') שהקל, ועיין עוד בזוז בשמירת שבת כהלכה (עמד ש"ז), בדין הדפסה במחשב (שם העה יא), ובדין כתיבה על גבי עוגה שם עמד שמח העלה כת).

ד. דין שחורה בחול המועד

דין שחורה בחוה"ם בימיו הפך להיות דין מעשי ביותר. רבים הם המנצלים את ימי שחוה"ם לKENOT, ויש לירא שמים להיות בקי בזינים אלו ולדעת מה מותר ומה אסור לרכוש במועד. בנוסף לכך,ימי החג הם הזדמנויות גדולות לעשיית רוחחים לרבים מבצעי חנויות והעסקים, וגם אלו צריכים להזהר לא לחליל ימי המועד. נסכים כאן עיקרי הדינים.

מקור האיסור

"אמר רבא פרקמיה כל שהוא אסור" (מועד קטן י' ע"ט. פירוש רשי' (דיה פרקמיה): "לעשות שחורה בחוה"ם". כן פירוש הראי"ש פרק א סימן זט: "לקנות שחורה או למוכרה אפילו כל שתוא אסור מושום טירחא" וכך פסק השולחן ערוך: "כל שחורהASAORA אפילו כלשהוא בין לKENOT ובין למוכר" (סימן תקלט סעיף א).

האם מותר לעסוק בסחורה בציינעה?

נהלכו בשאלת זו הראשונים: דעת הרוקח והאגור והיראים (הובאו דבריהם בית יוסף ורש סימן תקלט להקל) (שהרי אפשר בשבת אישור שחורה הוא איסור קל: הילך יש להקל בציינעה). אבל מהרמב"ם משמע דלא רשא בציינעה ולא רשא בהפרסיה בכל גוונא אסור (כו דיק הבית יוסף בדבריו).

33. עיין בערך השולחן (תקמה סעיף יח) דמיינ רשיימות שיש לב בעלי עסק שרושים בהם רק לזכרון בלבד והכתב אינו מהודר ואני מסודריפה אפשר שמותר וכן נהגו ונראה והוא הדין דמותר להזכיר רשותה לפני קנות וכדומה, ועיין בשמירת שבת כהלכה עמוד שנ סעיף יא בדין כתיבת המחאה.

לדינה הכריע הבית יוסוף (מקלט שם) וכותב:

נראה דאס' רוח מרובה הוא שרי בצינעה כיון דמיידי דרבנן הוא כדיי הם כל בני רבנותא לסמך עליהם.

והוסיף (כצירוף להקל דיויצה מהרווחים לשמחת יוסט טוב יותר ממה שהיה בדעתו (בسمוך נברא שיש מקלין ומתרים שחורה בכהאי גונא). כך פסק הרמ"א (שם סעיף א). והסבירו החרונים שדווקא בשחורה שהיא אינה מלאכה גמורה מצינו חילוק בין צינעה לפרחסיא מה שאינו כן במלאכה גמורה (משנה ברורה שם סי' ק ו).

גביית חוב של שחורה שנemberה לפני המועד או חוב של הלואה לפני המועד - במועד.

שאלת מעשיות מאד לבני עסקים

שם בגמרה "אמר ר' יוסי בר אבון ובדבר האבד (פרק מטיא) מותר". (ומספר שם)

רבינה חות מסיק וזוי אקרא דשנואתא, אתה לקמיה דבר אשוי, אמר לייה מהו למאייל האידנא (כמועד) עלייהו? אמר ליה כיון דהאידנא הוא דמשכחת להו ובימי אחרני לא משכחת לחו כפרקמיטיא האבד דמי ושרי.

משמעות המעשה ניתן ללימוד שאיפלו דמים שהלווה לפני המועד אסור לתבעם במועד משום איסור שחורה (אלא אם יש חשש הפסד כגון שלא יהיה מצוי לו בשאר ימים). ווללה מכאן שיש איסור שחורה בעצם תביעת החוב ואיפלו אם מדובר בעניין הלואה ולא רק על מכירה וקנייה.

אולם התוספות (שם ד"ה פרק מטיא) זהראיש (פרק א סימן כד) כתבו בשם רבינו גם שלא נראה שיש איסור אלא במשא ומתן של שחורה ולא בהלואה. והוא דרבינה שלא התיר לר' אשוי אלא משום שלא יוכל למצוא את החביבים לו אחר המועד (אם לא אפילו פרעון הלואה אסור כל שכן להלוות ממש) הסבירו שמדובר בمعنى פרקמיטיא, שהיא מלאה להם מעות ונוגנים לו יון בפרעון.

נמצא לדעת הבינו גם: א. לנבות הלואה במועד מותר ואין בזוז משום שחורתה; ב. הבית יוסוף הוסיף שלפי דבריו גם לתבעו ממון מסחרה שמכר לפני המועד (ולא נאסרה אלא תביעת יון או שאר שחורה תמורה חוב מפני שדומה למקח וממכר), אך על גב שימוש שחורה הוא בא לגבות, מכל מקום כיון שהסחרה נמכרת קודם המועד זוקף עליו המועות הווה ליה כ haloah, וכיון שעכשו במועד אין מקבל אלא מעות משמע שמותר לדעת רבניו גם. אל אם כן נמצא שימושה מותר לתבעו ממון. עבורי כל חוב במועד בין הלואה בין חוב תמורה שחורה, ואין איסור אלא בגביית שחורה אחרת תמורה חובו. וכך פסק השולחן ערוך בסימן תקלט, להקל, בסעיפים א-ג. וכן הסביר המשנה ברורה (שם סי' ק יא).³⁴

34. הטיז סובר שיש להקל גם בגביית שחורה באופן שאין טיראה כמו שהם בעיר אחת ואין התבע צריך לכלת לדין עם בעל חובו, ודוקיק כן מלשון השולחן ערוך: "לילך ולתבעם" אבל המשנה ברורה (שם סי' ק יא) המשmitt דבריו ופסק ואיפלו כשאין שום טיראה אסור, עיין באור הלכה דיה לילך.

לסיוכו: לקבל מעות לעולם מותר (אפילו מחוב של סחורה). לתביעה סחורה לעולם אסור (אפילו מכח הלאה).

סחורה המותרת משום דבר האבד

1. חסרון בקרן

"אמר ר' בא פרק מתיא כל שהוא אסור ... אמר ר' יוסי בר' אבן ובדבר האבד מותר". (מועד קטן י' ע"ט)³⁵ מה נחשב לדבר האבד? כתוב הרא"ש (פרק א סימן כט): "וילא מקרי דבר האבד אלא שחייב מחקרין ... אבל אם יום השוק הוא במועד, יוכל עתה למכור סחורתנו בירושך ולאחר המועד לא יוכל להרוויח כל כך אבל מחקרין לא יפסיד, אסור למכור במועד". וכן כתוב

נמצא דמניעת רוח אינה נחשבת לדבר האבד וכך פסק השולחן ערוך (תקלט סעיף ז').³⁶

2. עשיית רוח לצורך המועד

אחר שתכתב הרא"שadam לא יפסיד מחקרין - אסור, הוסיף (על פי הירושלמי): adam אין לו מה יأكل מותר למכור במועד. ואולי יש לו מה יאכל אלא אם ימכור יהיה לו מעות ברוחו וויזיא יותר לשמחות. יום טוב משמע בירושלים דשרי (אפילו להרוויה).

כן כתבו הסמ"ג והסמ"ק (חויבו דבריהם בבית יוסף שם דיה ולא אין לו מה יאכל והטרור שם). כתוב הבית יוסף דנראה לו:

שם יש לו מעות הרבה ואומר: אמכור סחורי וואציא לשמחת יום טוב יותר מה שחיה בצעתי - שלא שריין ליה. דלא נאמרו זברים אלו בירושלמי אלא במי שיש לו מעות מעוטרים ולכן חס על ממונו מלחותיאו כל כך לשמחות: יומ טوب כדי שלא יצטרך לחלוות או לשאול מהבריות - ואילו היה לו מעות ברוח היה מוציא יותר. אבל מי שיש לו מעות ברוחה להוציאו לשמחת יום טוב ככל אשר תאהו נפשו וזהו בדעתו להוציאו כל כך, לא נתיר לו למכור כדי שיוציאו יותר.

כלומר: דין זה לא נאמר אלא למי שאינו יכול להרבות בהוצאות לצורך יום טוב ולא בניו שאיןו רוצח בכך; וכך פסק השולחן ערוך שם בסעיף ז' .

והנה, הט"ז (שם ט"ק ט) כתוב דהמחבר בא לאstor רך "בעשר מופלני". ובבאור הלכה שם היה אבל הביא דעת הנחר שרлом שפקפק בדבוריו. אולם ראיינו שערוך השולחן פסק להקל לט"ז (שם סעיף יא) וכן כתוב בכף החרים (שם אות לא) בשם כמה אחרים, עיין שם.

35. עיין בבאור הלכה (ד"ה יפסיד מחקרין) שאם נצורך למתה על שלם חובותיו שהגע זמנה בחזה'ם ואם לא ישלם לא ניתן להפסיד ומוכרה בשבייל זה למכור סחורתו - חשב ובר האבד ומותר.

36. ובתפסיד קרבן אפילו בספק מותר (באור הלכה ד"ה יפסיד ועיין לעיל בדיון ספק דבר האבד).

ושוב מצאתי בשמיות שבת כהlcתנה (עמוד שעה הערת קכח) שהרב משה פינשטיין זצ"ל הורה להקל בזזה. מכאן עולה נפקא מינא גוזלה לעלי חניות בימינו כפי שבואר בהמשך בעורת ה'. עוד יש להוסיף שבמקומות שיפסיד הרבה יש מקום להקל גם לעשר עיין כף החיקם שם אות כת). המשנה ברורה (תקלט ס'ק ט) כתוב בשם מחיצת השקל במקומות שモתר להריה כדי להרבות בשמחת יומ טוב אין צורך להוציא כל הרווח לשמחת יום. טוב אלא כי במקצתנו. הביאור הלכה (שם ד"ה יציא) כתוב: שאין צורך להוציא לצורך שמחת יום טוב, אלא ניתן להוציא גם לצורך שמחת חוה"מ. (כן מבואר בירושלמי שם).

3. הפסד רוח שאינו מצוי

איתא בירושלמי (מועד קטן פרק ב הלכה ๖ :

פרקמطا אבודה שרוי למיובניהם במוועדא... בשם ר' יוסי הדא שיירטה שרוי למיון מיניה במועד. לא הווע ידע דשיירטה עלטא ומולא עבידתיה אלמא עברו רוחח פסידא היא זו הנרסה ברא"ש).

ביבאו רברי הירושלמי כתוב הרא"ש (מועד קטן פרק א סימן כט :

משמע מהך ירושלמי דאם מזדמן במווע דבר. שאינו מצוי, מקרי שפיר דבר האבד כגון אם באו שיירות של סוחרים במועד ומוכרם בזול ולא ימצאו אחר המועד... דמניעת רוח הוא הפסד כיון דדבר שאינו מצוי הוא.

דין זה הביאו גם הרמב"ם (פרק ז הלכה כט) :

ואם היה דבר אבד שאינו מצוי לאחר המועד כגון ספריות או שיירות... מותר למוכר או לקנות.

(כן כתבו הסמ"ג, חנומקי יוסף, הראבי"ד והרמב"ן הובאו דבריהם בבני יוסוף תקלט ד"ה וכן אם באו²⁷).

כתב הבית יוסף (שם ד"ה וכותב הריב"ש) :

נראה דמאחר שהרמב"ם והראי"ש והראבי"ד והסמ"ג וקצת מפרשים מתיירין, וכך נראה דעת הריני' והגאנונים שהביאו דברי הירושלמי סתם דמשמע דאפשרו כדי להשתכר מותר למוכר ולקנות משירה, יש לסfork עליהם הלכה מעשה (כך פסק השולון ערך שם סעיף ח).

אולם צריך עיון, שהרי דין זה של שיירות, לכוארה - סותר מה. שכתבנו כבר לעיל. שהרי הבאנו דברי הראי"ש שפסק דרך הפסד קרון נקרא דבר האבד ומותרת מלאכה לצרכו, אבל לשחרור בשביל להרוויח - אסור וכך פסק השולון ערך. ואילו מזמן שיירא בירושלמי הנייל משמע בהדייא דאר' מניעת רוח נחשבת לדבר האבד ומותר לשלחו !!

הרי שמצוד אחד פסק הראי"ש (והשולון ערך) אסור למוכר בשוק; במועד, אף שיכول במועד להרוויח יותר ממה שיוכל להרוויח לאחר המועד, ואילו בשירוא התיר אפילו לשחרור איפלו על מנת להרוויח..

²⁷. אולם הרמב"ן מקל רק לקנות לצורך עצמו ושאר ראשונים הקלו איפלו לקנות על מנת למוכר.

הבית יוסוף (שם דיה ומה שכטב הראיש) הסביר Duis לחלק בין שיירא שמותר להרוויח בה, ליום שוק שאסור להרוויח בו. יום שוק הוא דבר מצוי בכל שבוע ואין כאן הפסד ודאי שהרי אם לא ימכור בשבוע זה יכול עדין למוכר בשבוע הבא. ואפשר שימכר באותו רוח ואולי יותר, ואם כן אין כאן כי אם ספק שמא לא ירוויח³⁸. מה שאין כן בשירא שהיא דבר לא מצוי, והפסדה ודאי (כוננותי להפסד רוחה). חילוק זה נמצא גם בתשובות הראיש נכל נג סיון ח' וכך פסק השולחן ערוך לדיינא בסעיף ה (שם) "וחילק בין יום שוק לשירא, ויריד וכך פסק המשנה ברורה שם סי' חה". נמצא לפיה זה שמה שכטב הראיש לעיל (בן) הוא בשולחן ערוך בסעיף ד' דמניעת רוח אינה נחשבת לדבר האבד הינו דוקא מניעת הרוח שאינו ודאי, אבל כל מניית רוח ודאי, שפיר מקרי דבר האבד ומותר".

סיכום

- א. הפסד קרן (אפילו ספק) מקרי דבר האבד ומותר (סעיף ח).
- ב. חשש למניעת רוח - אסור אלא אם כן רוצה להוציא את רוחו לשמחות יום טוב (שם).
- ג. מניעת רוח ודאי, נחשבת לדבר האבד ומותר (סעיף ח).

4. פתיחת חנות במועד לצורך המועד

"מוכרי כסות וכליים מוכרים בציעה לצורך המועד" (משנה מועד קטן ג' ע"ט. מכאן למדנו שמקחת וממכר לצורך המועד מותר. וכך פסק השולחן ערוך בסעיף יא (שם): והסביר המגיד משנה פרק ז הלמה ט' שאף על פי שהוא לצורך המועד מכל מקום צריך שימכוו בציעה, מפני שאומנותם בכך כל השנה, (ולכן נקטה המשנה בלשון "מוכרי וכורוי"). שם בגמרה מבואר דבצינועה הינו שאם חנותו פתווחה לרשות הרבים פותח חצי דלת ונעל חצי (שהיו להם מעין תריסים לפני החנויות) וכך פסק השולחן ערוך (שם).

עוד שם בוגרמא :

אמר ר' יהודה שראו להנו כרופיתא (כשמים) למיזל ולזובני כי אורחיהם בשוקא. איתניה רב כהנא... ערבי יום טוב האחרון של תרג' מוציא ומעטרא את שוקי העיר בפירות בשביל לבוד יום טוב אחרון. מפני בבוד יום טוב אחרון אין שלא מפני יום טוב אחרון לא! לא קשיא חא בפירי חא בתבלין.

פרש רשיי :

בתבלין ... כגון כרוב וכרשין, שהכל יודען לצורך המועד חן וליכא חсадא, שאין ראויים להתקיים הכלך אפילו בפרהסיא מותר.

38. ומה שקשה מכאן לדין ספק דבר האבד שמותר כבר בערנו לעיל במקומו.

39. ברכס, נראה ויש ראשונים שחולקים על הראיש וסבירו להו דכל מניית רוחה מקרי דבר האבד, וכן נראה בראיב' שהביא הראיש וכן נראה ברשיי י' עיב דיה ובדבר האבד מותח וכן נראה מסתימת לשון הנומי יוסף והמגיד משנה והרמב"ם שהעתיקו דברי הירושלמי כפשוטו וצריך עיון.

וכן כתבו חרמבי"ס (פרק ז הלכה כ) והמניגד משנה. לפי זה כתוב הטורו:
מוכר פרות כסות וכליים לצורך המועד מותרם בציינוע... ואם הוא מוכר רק
וכל דבר שאינו מתקיים - פותח ומוכר כדרךו. (ויכ פסק השולחן ערוך בסעיף י שם).

סיכום

- א. למוכר דברים שאינם לצורך המועד - אסור (סעיף יט).
 - ב. תבלין וירק ושאר דברים שאינם מתקיים, מוכר לצורך המועד; כדרךו, בפרהסיא.
 - ג. כלים וכדומה, לצורך המועד, מוכר בציינעה.
- זהנה מכל חניל מוכח בפשטות שלא לצורך אפילו בציינעה אסור למוכר (אלא אם כן הוא דבר אבד). אולם כתוב חרמיה (סימן תקלט סוף סעיף ח) : "ויתגר (סוחה שקופה מזוה ומוכר להזחזר וקונה ומוכר מותר דחווי דבר האבד"⁴⁰. הקשה המגן אברהם (שם ס"ק ח) דציריך עיון, הרי כך היה דרךם של כל בעלי חניות למוכר ולקנות ומיד לחזור ולקנות, ואפילו חכמי אסורה הסחרה (בסעיפים י ויא), אלא אם כן סוחר לצורך המועד בציינעה ומדוע לא התררו מפני דבר האבד?
- ותירץ: צריך לומר דהרמיה כאן בא להתייר לתרגר החניל למוכר בביתו בלבד ולא בחנות וכך פסק המשנה ברורה (שם ס"ק כט). משמע דכל שמורר שלא לצורך המועד, מפני דבר האבד, צריך למוכר בביתו בציינעה.
- כן כתבו הט"ז. (שם ס"ק ג) והמגן אברהם (שם ס"ק ט בשם הרשי"ל שאון להתייר לשב בחנות אם לא בציינעה שהחנות סגורה במקצת).
- בעניין פתיחת חניות בזמן הזה:** עיין בשווית: חתנס: סופר (אורח חיים סוף סימן א), עירונ השולחן (תקלט סעיף טו), מהчинת השקל (סוף סימן תקלטה) ובאוור הלכה (שם ד"ה אינו מותר), דבר צעקו האחרונים על המצב בזמן הזה שפתיחה חניות וuisוק במסחר נעשה. דבר היותר ונאמרו בעניין זה כמה טעמים ללימוד זכות הרבים.
- א. האליהו רבה (הביא ביאור הלכה תניש הזכיר שבימינו סגירות החנות נחשבת לדבר האבד,adam לא יפתחו כל ימי המועד יתמעט המקח והמכור מישראל).
- ב. והוסיף במחצית השקל (שם) שעוז יש לומר שאם היה אפשר שישגרו כל ישראל שבאותה העיר חניותיהם במועד וגם אין סוחר גוי דר באותה העיר אז ראוי להחמיר. אבל כיון שאי אפשר לדאוג לכך שכולם יטగרו חניותיהם וכל שכן כשייש סוחר גוי באותו מקום אי אפשר למונעו מלפתח חנותו, אם כן היורא והחרד על דבר ה' יטגור חניותיו לבדו ויפסיד קונו כיון שיתרגלו ללכת לסוחר אחר וחוי דבר האבד. (וזומיא דעתו הלואה המבואר בסעיף יט).
- ברם, סיום האליהו רבה והמחצית השקל דלפי טעמים אלו אין להקל כי אם במקה וממכר - אבל חס וחיללה להקל במלאכה גמורה כמו חיתוך נייר עטיפה וכדומה.
- ג. באוור הלכה (שם) כתובadam לאדם יש חובות שהגעה זמן פרעונים ואם לא ישלם יגרם לו

40. עיין מגן אברהם ס"ק ח מה בין זה לסעיף ז.

מוח הפסד, וזה ייש לחקל גם במקח וממכר וגם במלאה דחויה. הכל דבר האבד. יש לומר שהוא הדין בתשלום שכיר דירה או מיסים שיצטרך לשלם גם אם לא יפתח חנות⁴³. כןraiati בשמירת שבת כהלכה (עמו שצא הערה קנא) בשם אש אברהם סימן תקלט (סעיף א) - ספר לחס חפניהםadam צרייך לשלם שכירות וכדומה מותר.

צ. עיין בערך השולחן ותקלת סעיף טה שכתב גם הוא למד זכות. דיש לומר דמקח וממכר שנאסר חיינו רק ממשחר שאינו מתנהל בכל יום ואין היוך להזה שלא ימכור הימים, כיון שימכרנו ביום אחר, ורק באופן זה צרייך את כל התנאים הנזכרים בסימן זה (חפסד קרן, צינעה וצורכי מועד) על מנת להתייר. אבל מי שפרנסתו מחנותו וממנה מתפרנס יום יומם, הלא אין לך דבר האבד יותר מזה אם ינעל חנותו.

ת. עוד פוסקים צירפו דעת הטיען הנזכר לעיל לכל שימושיא לשמהת יום טוב מקצת רוחני מותר גם לחരוה, כל שאינו עשיר מופלג.

גס בצירוף הטעמים הנ"ל מכל מקום כתבו הביאור הלכה וערך השולחן ועוד, שלא יפתח חנותו למורי, כיון שיש בהזונה בזון המועד אלא יסגור דלת אחת.

בזמן הזה אין לחניות שלנו דלתות לפני החנות כמו שהיה כנראה בתקופת המשנה, ויש כידוע רק דלת כניסה, צריך עיון איך יעשה שינוי בהזה. הרי אם יסגור הדלת יחשבו שהחנות סגורה. لكن אפשר שבאמת בזמן הזה לא שיקר היכר זה של סגירות דלת אחת. וכן ההמון מקרים לפתח חניותיהם (על פי הטעמים הנזכרים) ופותחים את הדלת כרגע. ושוב ראיינו שכבר עמדו על כך האחרנים, עיין בשמרית שבת כהלכה עמוד שצד נהעה קלטה. ויש אמרים שרצוי לתלות שלט שהוא פותח חנותו לצורך הרgel על פי הוראת חכם, ויש אמרים שלא יפתח ליום שלם. (עיין בשמירת שבת כהלכה שט).

מציאות

בגמרא (מועד קטן יא ע"א מסופר):

בדיתא (שם מקומ) לבאי כורוי ועליו וגיים לשפט הנהר) איזל قولיל עצוד אייתינו כווארה שרא ליה רבא למימליך⁴⁴ מנייחו אמר ליה אבי והוא תנן יכובשין שהוא יכול לאכול מהן במועד - כובשין, אמר ליה כיוון דמעיקרא אדעתא דأكلיה אייתיניהו ואי שביק לחו פסדי, כפרקמיטיא האבד דמיושרי... ואיכא אמריו שרי להו רבא מיצר מיזל אייתיני ומימליך (כלומר מתחילה התיר כן), אמר ליה אבי והוא תנן... אמר ליה הני מיתאכל אגב איצצא (אגב שחיטתו).

43. עיין מה שכתבנו כudy (בעמוד 129). אם מותר לעשות מלאכה בשביל דבר האבד שלא היה באותה מלאכה גופא, שנחלקו בהז הפסיקים וכאן מוכח ודעת המשנה ברורה לחקל בזורה. ועיין בספר שמרית שבת כהלכה (עמו שצא הערה קנא) שהסתפק בטעם זה כיון שאין אדם יודע מראש שמגעים ימי חותם וצורך הולא לקחת זאת בחישוב רוחני וփסדי כמו שעשו שבת ויום טוב.

44. פירוש למלה את הדגים כך שישארו רואים לאכילה לתקופה ארוכה, זהינו שלא לערך המועד.

מדוברים אלו למדנו (בין ללישנה קמא ובין ללשנה בתרא) שאין היתר לטrhoח אחר "מציאות" אלא אם כן יש בה מצורכי המועד. על פי זה פסק התוור (סימן תקלט) :

אבל מציאות אסורה לטrhoח ולהחפש עליה כגון נהר שהציף דגים וכו' אסורה לאספס כדי ליבש אלא אם כן ראויים להאכל במועד. נך פסק השולחן ערוך שם סעיף ז.

דין זה צריך עיון. שהרי מציאות לכואורה דומה ממש לשירא שבת htiru אפילו להרוויה שלא לצורך המועד מפני שהיא מזויה ונוחבת דבר האבד. ומהאי טעמא היה צריך להקל לטrhoח גם עבור מציאות אף שאינה לצורך המועד, שהרי יש כאן מניעת רוחה שאינו מצוי (שהרי לא בכל יום מודמת לאדם מציאות). ואם כן מאי שנא מציאות שמותרת רק לצורך המועד ממקח וממכר בשירא שמותר אפילו שלא לצורך המועד?

קושיא זו הקשה הראב"ד (הביא דבריו הראי"ש סוף פרק א מועד קטף) ותירץ שני תירוצים שגמגםות חלקן בין מציאות לשירא :

א. במציאות אסורה לטrhoח (कשאינה לצורך המועד) מפני שהפסד מציאות לא מקרי הפסד כלל, אלא הרוויה בעלמא, מה שאינו כן מכך וממכר דביטול דיזה פסידה הוא, ולכן htiru מכך וממכר בשירא אפילו שלא לצורך המועד.

ב. במקח וממכר htiru לטrhoח אפילו על מנת להרוויה שלא לצורך המועד (כגון בשירא) מפני שאין בו וגם לא כרוכה בו שום מלאכה גמורה, מה שאין כן באותה מציאות. של זרים השנויות בוגיה, שהיו כרוכות בלקיחתנה מלאכות גמורות של צידה ומליחה, ולכן אסור לטrhoח בה כי אם לצורך המועד. כМОן שיש נפקאה מינא גדולה בין התירוצים השונים בדיון יותר מכך וממכר :

לפי התירוץ הראשון - במקח וממכר htiru להרוויה רוח שאינו מצוי (כגון Shiray) אפילו אם כרוכה בו מלאכה, שום פסידה (ואילו מציאות אפילו שאין בה שום מלאכה אסור לטrhoח בה כשאינה לצורך המועד, אפילו שאינה מצוי אחר המועד).

ואילו לפי התירוץ השני - במקח וממכר htiru להרוויה רוח שאינו מצוי (כגון Shiray) רק באופן שאין כרוכה בו מלאכה גמורה אבל במקום שכרוכה מלאכה - אסור, גם בהפסד רוח שאינו מצוי, בשירא.

בקיצור, לפי התירוץ הראשון htiru Shiray הוא משום פסידה. ולפי התירוץ השני היתר Shirley הוא משום שאין בה מלאכה גמורה. נפקאה מינה תהיה בשירא (או שאר רוח שאינו מצוי) שכרוכה בה מלאכה ואינה לצורך המועד. לפי התירוץ הראשון - מותר, לפי התירוץ השני - אסור.

מתוך הדברים אלו נבהיר דברי השולחן ערוך (סימן תקלט סעיף ז) שפסק :

אסור ללקטם את הפירות תחילת כדי לכבותם (שלא לצורך המועד - וכדברי אבי לעיל) ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד מותר לקנותו לכבותו.

ובבית יוסף שם ויה ומה שכטב ובינו אבל מבואר הטעם: "זהוי דומיא דשיירא דמוותר".

כלומר שהוא הפסד רוח שאינו מצוי. ולכן מותר לקנות ולכבות אפילו שלא לצורך המועד.

כתב בביאור הגור"א (שם ס"ק ח) ובהגנות ר' עקיבא איגר (שם) ובבואר ההלכה (שם) ובשער ציון (תקלט את כל דמיכאן מוכח שהשולחן ערוך פסק כתירוץ הראשון ברראב"ד, ולכן התיר לknות במקומות חפס"ד, גם דבר שכורכה בו מלאכה גמורה. (לפי התירוץ השני של הרראב"ד אסור לknות פירות ולכבותם אף על פי שאחר המועד לא נמצא פירות אלו). ונמצא מהמחבר פסק לקלא. וכן סתם במשנה ברורה (תקלט ס"ק כד⁴³).

ברם, הביאור ההלכה (סימן תקלג שם) נוטה להחמיר. בזוז וכן ראוי לשמור שבת כהילתה (עמוד שעיה סעיף ז) שפסק לחומרא וכותב:

אסור לknות ענבים בחוה"מ על דעת לטוחטם גם אם לא נמצא הזדמנות לknותם אחרי המועד.

ברם, נראה דבציוויף הפסיקים הטוברים שמלאכת חוה"מ אסורה רק מדרבנן, המקל - יש לו על מי לסמוק.

סיכום דין שחורה בשיירה ויום שוק

1. קניה ומכירה ביום שוק (הפסד רוחה מצוי): מותרות רק במקומות הפסד הקرون, אבל על מנת להרוויח אסורה, אלא אם כן עשו כן כדי להרבות בשמחת יום טוב..הטעם – הפסד רוחה מצוי לא נחשב לדבר האבד.
 2. קניה ומכירה בשיירה לא מצוי או יריד (הפסד רוחה שאינו מצוי): אפילו על מנת להרוויח מותר דהפסד רוחה לא מצוי מקרי הפסד וזהאי⁴⁴.
- קניית דבר שלא מצוי על מנת לעשות בו מלאכה (סחיטה-כיבישה-וכדומה) : הדין תלוי בשני תירוצים של הרראב"ד והשולחן ערוך מקל.

קנייה במועד

כבר התבאר שמותר למכור ולקנות יrok בחנויות אפילו בפרהסיא לצורך המועד, כיון שניכר הדבר שהוא לצורך המועד. וכשות וכלים לצורך המועד, מותר למוכרים בציינוע. והנה, במשנה (מועד קטן ג' ע"א) שניינו :

43. נראה לפי דעתו זו של הפסד אפילו שאין מפסיד ממה שכבר בכיסו, נחשב לדבר האבד מה שאין כן לפי הדעה המחמירה. עיין לעיל באמור זה פרק א הערא 24 בדברי החyi אדם). ולפי זה יש להתרו לשות מלאכה גמורה כדי לחסוך הוצאות מיטוריות או תשולם נבוה בזמן מאוחר יותר. וכך יהיה מותר לדוגמה להסביר פועלם במועד אם יידע שאחר המועד יצטרך לשלם להם ביזוק. וכן נראה בדברי הטיע שזכרנו. לעיל בזוז בגד שנקרע (עמך 134) ובניגוד לדעת החyi אדם.

44. נראה האחרונים מתי בדיק מקlein במקומות הפסד רוחה לא מצוי: א. מאמר מרדיי – רק כשמייניך מילתא שהוא רוחה שלא מצוי. ב. לדעת חביח – דזוקא בהפסד רוחה גדול. ג. חי אדם – רק שלא יהיה מצוי כלל וכלל אבל אם יהיה מצוי אלא שהרוויח יהיה פחות אסורה. (הובאו דבריהם בביאור ההלכה דיה ואם הוא דבר, על דברי השולחן ערוך (תקלט סעיף ט) עיין שם גם בהסביר האליהו רביה והכרעתו של הביאור ההלכה לדינה).

אין לocketן בתים עבדים ובחמה - אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה לאכול.

יש לשאול, למה מדגישה המשנה שמותר לקנות דברים אלו (בתים, עבדים ובחמה) לצורך המועד דווקא הרי גם שאר דברים, אפילו פירות וכסות מותר לקנותם ולמכרט רק לצורך המועד, לכוארה, ומה באה המשנה לחדר ? ונחלהו בדבר זה הראשונים ; התוספות (שם דיה איך והרא"ש פרק ב סימן יח) - תירצ'ו שבאמת אין כאן שום דין מיוחד והוא הדין גם בשאר דברים שדווקא לצורך המועד מותר. ומה שנקטה המשנה כאן בתים ועבדים וכי הינו לרבותא דמקילן אפילו באלו שהם בפרהסיא ומותר לצורך המועד.

המגיד משנה (פרק ז הלכה כט) תירץ באופן אחר. לשיטותו, יש הבדל בין פירות וכליים לבתים ועבדים. פירות וכליים וכוזמת, אין צורך בהם בשבייל המועד ומספיק שייהיו לצורכו של הקונה, ככלומר כיון שצריך להם אף על פי שאין צורך בהם במועד דווקא, רשאי לקנותם לפי שמקח וממכר הוא איסור קל ולפיכך כל צורך לו מותר. אולם עבדים ובתים כיון ש"אוושא מילתא" לא התירו אלא לצורך המועד ממש.

נמצא שלדעת המגיד משנה כל דבר שאדם צריך לו מותר לקנותו במועד אפילו שאין צורך לו למועד עצמוו. (למעט דברים גדולים שיש בהם "אוושא מילתא") וכך נראה להסביר דעת הכלבו שכטב : "דמנהג העולם לקנות כלים חדשים במועד" (הכיא דבריו יוסוף תקלט דיה אין פוקחין). וכן כתוב חבית יוסף (סימן תקמ"א דיה ומה שתכתב אטור לתקן) בשם התשבץ וריב"א שהחולט נהגו לקנות נעלים חדשות במועד.

השולחן ערוך (תקלט סעיף יט) חותיק דברי המשנה. אולם הרמ"א הוסיף וכטב : "דווקא חני דיינא פרסום בקניתן אבל שאר כלים נהגו לקנותן בציינעא". הרי שפסק הרמ"א כמגיד משנה הניל. אולם המגן אברהם שם סייק טה תמה על הרמ"א וכטב שמילשון המחבר (שסתם בזה) מוכח שפסק לחומרא וכן המשנה ברורה (פי'ק מ"ט כתוב בשם האחרונים שאנו להקל גם בשאר כלים שלא לצורך. המועד אלא אם כן לא ניתן במחיר שמצווע לו, עכשו גם אחר המועד⁴⁵. (עיין שמירת שבת כהלכה עמוד שבעה קל).

45. עיין שמירת שבת כהלכה עמוד שבע (הערה קל) שאם יקנה כמות נדירה יותר ממה שצורך במועד יעשה לו הנחה נדירה יש לומר שמותר. עיין עוד שם דהמוכר כלים (באופן המותר לצורך המועד אין צורך לשאול את הקונים אם הם קונים לצורך המועד, וכן עיין שם (עמוד שצד הערה קמא) בעניין "לפני עור לא תנתן מכשול". בדין קניה מנויים עיין משנה ברורה תקלט סייק מ. בעניין הובלת שחורה - עיין בשולחן ערוך תרלה סעיף ג' שאסור. מיהו בגבאיו הלכה בסימן תקל"ט דיה פרעון הקל במקומות חיש הפסד. מותר לקטוף ולמכור ערבות בחו"ם לצורך מצוות ארבעת המינים (שמירת שבת כהלכה עמוד שבעט סעיף מא).